

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

๑. คำต่อไปนี้ คือ ปุพฺผํ, วฺโส, สทฺโต, นกฺขมติ, วุฒฺโฒ ประกอบสังโยคผิด
จงแก้ให้ถูกต้อง ฯ
๒. สนธิ คืออะไร ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ตตุราภริตฺติมิจฺเจยฺย เป็นสนธิ
อะไร ฯ ดัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. อะไรเรียกว่าการันต์ ฯ
  - ข. ภิกฺขโว, โจเร เป็นวิภคฺติอะไรได้บ้าง ฯ
  - ค. ตั้งแต่ เอกุณวีสติ จนถึง อฏฺฐชฺนวุติ เป็นวจนะและลิงค์อะไร ฯ
  - ฌ. เอกจฺจ, เอต สัพฺพํ เป็นวิเสสนสัพฺพนามชนิดไหน ฯ
  - ง. ปัจจัยในอภฺยยสัพฺพํนั้นลงที่ไหน เป็นเครื่องหมายอะไร ฯ
๔. การแยกวิภคฺติอาชยาตออกเป็น ปรีสสบท และอิตฺตโนบทนํ
เพื่อประสงค์อะไร ฯ อานชฺชิสฺส และ วุจฺจเร ในคำว่า "เทวธมฺมาติ วุจฺจเร"
ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ
๕. สาธนะ คืออะไร ฯ อฏฺฐชฺน ในคำว่า "อฏฺฐชฺนกาเล" และ อฏฺฐชฺนาวิริย-
วานุสฺส" ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าตปฺปรีสสมาส ฯ และตปฺปรีสสมาสนั้น มีเท่าไร ฯ
อะไรบ้าง ฯ ตโยชนวตฺถุ, ปูริตปารมี (สทฺโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้ง
วิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ
๗. ปุณฺณตฺถิตฺติ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เตปิฏฺกา (ภิกฺขุ), จตฺตุธา, ยสฺวา
ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถิตฺติไหน ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ร. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้แก้คำที่ประกอบสังโยคผิดให้ถูกต้องดังนี้ คือ

บุพผ	แก้ให้ถูกเป็น	บุปฺผ
วฺงโส	แก้ให้ถูกเป็น	วโง
สตฺโต	แก้ให้ถูกเป็น	สตฺโต
นคฺขมติ	แก้ให้ถูกเป็น	นคฺขมติ
วฺตุโณ	แก้ให้ถูกเป็น	วฺตุโณ ฯ

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่ออักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย ฯ มี ๓ ตามความที่เป็นประธานก่อน ฯ คือ สระสนธิ ต่อสระ ๑ พยัญชนะสนธิ ต่อพยัญชนะ ๑ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต ๑ ฯ

ตฺตฺราภริตฺติมิจฺเจยฺย เป็น โลปสระสนธิ และอาเทศนิคคหิตสนธิ ตัดเป็น ตฺตฺร - อภริตฺติ - อิจฺเจยฺย

ระหว่าง ตฺตฺร - อภริตฺติ ถ้าสระทั้ง ๒ เป็นรัสสะมีรูปเสมอกัน คือ เป็น อ หรือ อิ หรือ อุ ทั้ง ๒ ตัวเมื่อลบตัวใดตัวหนึ่งแล้วต้องทำสระที่ไม่ได้ลบด้วยที่มสระสนธิ ต่อเป็น ตฺตฺราภริตฺติ

ระหว่าง ตฺตฺราภริตฺติ - อิจฺเจยฺย นิคคหิตอยู่หน้า ถ้าสระอยู่เบื้องปลายแปลงนิคคหิต เป็น ม ต่อเป็น ตฺตฺราภริตฺติมิจฺเจยฺย ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้คือ

ก. สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่าการันต์ ฯ

ข. ภิกฺขโว เป็นได้ ๓ วิภตฺติ คือ ปฐมาวิภตฺติ ทุตฺติยาวิภตฺติ และอาลปนวิภตฺติ

โจเร เป็นได้ ๒ วิภตฺติ คือ ทุตฺติยาวิภตฺติ และสํตฺตฺตฺมิวิภตฺติ ฯ

- ก. ตั้งแต่ เอกนวิสติ ถึง อฏฺฐนวุติ เป็นเอกวจนะและอิตถิลิงค์อย่างเดียวฯ
- ข. เอกจฺจ ศัพท์ เป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม เอต ศัพท์ เป็นนิยมวิเสสนศัพท์นาม ฯ
- ง. ปัจจยในอพยยศัพท์นั้น ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัตติบ้าง ลงท้ายธาตุเป็นเครื่องหมายกิริยาบ้าง ฯ

๔. เพื่อประสงค์จะได้กำหนดรู้วาก เพราะปรัสสบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตวาก ส่วนอตฺตโนบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวากและภาววากแต่ละนิยมลงเป็นแน่ทีเดียวก็ไม่ได้ บางคราวปรัสสบทเป็นกัมมวากและภาววากก็มี เหมือนคำบาลีว่า สทิสฺส เม น วิชฺชติ คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ) ย่อมหาไม่ได้ บางคราว อตฺตโนบท เป็นกัตตวากก็มี เหมือนคำบาลีว่า ปิยโต ชายเต โสโก ความสอกย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นต้น คำที่กล่าวข้างต้นนั้น ประสงค์เอาแต่บทที่เป็นไปโดยมาก ถ้าจะกำหนดให้ละเอียดแล้ว ต้องอาศัยปัจจัยด้วย ฯ

อานยิสฺส ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ อา บทหน้า นิ ธาตุ ในความนำไป ลง อ ปัจจัย อฺ วิภัตติหมวดอชฺชัตตนิ แปลง อี ที่ นิ ธาตุ เป็น อย แปลง อฺ เป็น อีสฺส สำเร็จรูปเป็น อานยิสฺส ฯ

วฺจฺจเร ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วฺจ ธาตุ ในความกล่าว ลง ย ปัจจัย ลง อนฺติ วิภัตติหมวดวัตตมานาภัตติ แปลง ว เป็น วฺ หรือเอา อ ที่ ว เป็น อฺ แปลง ย กับ จ ที่สุดธาตุเป็น จฺจ แปลง อนฺติ เป็น เร สำเร็จรูปเป็น วฺจฺจเร ฯ

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่ท่านให้สำเร็จมาแต่รูปวิเคราะห์ ฯ

อฏฺฐาน ในคำว่า อฏฺฐานกาเล ลง ยุ ปัจจัย เป็น กัตตฺรูป อธิกรณสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า อฏฺฐาติ เอกธฺาติ อฏฺฐาโน (กาล) ฯ

อุฏฐาน ในคำว่า อุฏฐานวิริยนุตตสฺส ลง ยู ปังจยฺ เป็น กัตตุรูป
กรรมสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า อุฏฐาติ เตนาคิ อุฏฐานํ (วิริย) ฯ

๖. นามศัพท์มี อํ วิภคติเป็นต้น ในที่สุดท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่า
ดัพปริสสมาส ฯ มี ๖ อย่าง ฯ คือ ทุติยาตปฺปริโส, คติยาตปฺปริโส,
จตุตถิตปฺปริโส, ปณจมีตปฺปริโส, ฉฎฐิตปฺปริโส, สดตมิตปฺปริโส ฯ

ตโยชนวตฺตฺตฺ เป็นฉฎฐิตดัพปริสสมาส มีอสมหารทิกุสสมาส เป็นภายใน
ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

อ.ทิกฺ.วิ. ตโย ชนา ตโยชนา

ฉ.ดํ.วิ. ตโยชนานํ วตฺตฺ ตโยชนวตฺตฺ ฯ

ปุริตปารมี (สตุโต) เป็นคติยาพหุพหิหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า
ปุริตา ปารมี เยน โส ปุริตปารมี (สตุโต) ฯ

๗. ปุณคัตถิต มีปังจยฺ ๕ ตัว ฯ คือ คยิ ถ ช ม อี ฯ

เตปิฎกา(ภิกฺขุ) ลง ณ ปังจยฺ ในราคาทิตถิต ฯ

จตุทฺธา ลง ธา ปังจยฺ ในวิภาคตถิต ฯ

ยสฺวา ลง วนฺตฺ ปังจยฺ ในคทสสัดถิตตถิต ฯ